

ІДЕЯ БІЛОРУСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ (Частина перша. 1915—1918 роки)

На початку ХХ століття у людства були великі перспективи щодо мирного та щасливого життя. Адже в той час, економіка багатьох країн стрімко розвивалася, великими кроками крокували наука й культура, відбувався природний приріст населення. Ці процеси не обійшли й Білорусь, котра частково перебувала у складі Польщі, а частково – у складі Російської імперії. Однак, великі держави почали вести напружену боротьбу за нові сфери впливу, що супроводжувалася новою гонкою озброєнь. Тому, на горизонті реально замайоріла перспектива війни. І незважаючи на зусилля політиків та громадсько-суспільних діячів, війна таки розпочалася в 1914 році. В цей військовий конфлікт вступила й Російська імперія, не готова до повномасштабних воєнних дій. Тому особливо важка участь спіткала білоруські землі, які стали театром воєнних дій.

Уся важкість становища білоруських територій поглиблювалася ще й тим, що в 1917 році на історичній арені з'явилися більшовики. І Білорусі довелося в боротьбі за свою незалежність та суверенність, рахуватися ще й з цією обставиною. Основний тягар цієї боротьби зосередився у тій частині Білорусі, що входила до складу колишньої Російської імперії.

Попри Першу світову війну й прагнення більшовиків до світової гегемонії диктатури пролетаріату, Білорусі вдалося проголосити Білоруську Народну Республіку, яка проіснувала де-факто, але не де-юре, з 25 березня 1918 року по 10 грудня 1918 року.

25 березня 1918 року о 8 ранку в будівлі Селянського поземельного банку в Мінську Радою Білоруської Народної Республіки було проголошено Третю уставну грамоту, в якій йшлося про незалежність країни. Зокрема, Грамота встановлювала території БНР куди увійшли: цілком Мінська область, Могильовська область (територія підросійська), Гродненська область (пропольська територія); частково Брестська область (пропольська територія) та Гомельська область (проукраїнська територія); Сувальська область (польська територія); Каунас та його прилеглі території (Литва), частково Псковська, Тверська та Орловські території (російські землі). Тоді як Вітебська область до складу БНР не увійшла. І хоча БНР не була визнана де-юре, вона мала державну символіку, інститут громадянства, мережу освіти.

Улітку 1918 р. в білоруській пресі вперше з'явилась концепція Білорусі як геополітичного й культурного «моста» між слов'янськими і неслов'янськими народами Європи. Озброєні цією ідеєю, білоруські політики розпочали в Києві переговори з делегацією Росії. Однак дуже швидко вони зрозуміли, що йдеться не про «міст», а про «аванпост» світової пролетарської революції. Невдача переговорів сприяла переорієнтації білоруської політики на захід. Почав домінувати «польський напрям». Перші контакти з польською владою принесли надії на успіх. Позиції білоруського уряду були послаблені ще й тим, що ідея незалежної держави не знайшла масової підтримки серед народу. Рівень національно-державної свідомості білоруських селян, які становили переважну частку населення, був дуже низький.

В кінці 1918 року білоруські незалежники припустилися фатальної помилки, почавши розраховувати на допомогу Німеччини.

Такий крок тільки прискорив вихід БНР за кордон у еміграцію. Тоді як, в 39 номері газети «Беларускі шлях» (1918), обґрунтовуючи свій політичний вибір, «беенерівці» писали: «Мы павінны ісці сваеі дарогаі, а калі можам сабе чакаць матэрыяльнай падмогі ў пачатковай нашай працы ад каго-небудзь, дык толькі ад мацнейшага за нас неславянскага народу. Тут ужо канкурэнцыі сваяцтва не будзе, як была дагэтуль ад палякаў і расійцаў, – і мы пойдзем сваім шляхам, маючы на гэта багаты самабытны ґрунт».

Хронологічні рамкі статі – 1915-1918 роки.

Ключові слова: *Білорусь, Перша світова війна, події 1917 року в Росії, німецька окупація, Статутні грамоти БНР.*

Відоме китайське прислів'я мовить: «Не дай, Боже, тобі народитися в епоху змін!» І певним чином – це так. 1915–1918 роки в історії Білорусі були буремними та перехідними. Доля білоруського народу робила крутий оберт в усіх сферах суспільного та державного життя та, головне, цей оберт мав великий вплив на загальний хід світової історії.

Проблеми білоруського національного будівництва присвячена велика кількість наукової літератури. Її умовно можна розподілити на дві групи. Першу складатиме література, написана безпосередньо учасниками тих подій. Другу представляють сучасники, котрі теж в свою чергу умовно розподіляються на дві групи: радянську та пострадянську 1990-х – 2014 років. Найбільшої уваги заслуговують роботи: Е. Богдановича, Е. Боранівського, П. Бригадіна, І. Ігнатенка, А. Кавко, В. Ладисьова, В. Мазеця, В. Михнюка, Р. Платонова, В. Ракашевича, В. Савицького, А. Симурова, В. Скалабана, Н. Сташкевича, Н. Стужинської, Я. Юхо та інші [1].

1915–1917 роки. Процес формування білоруської державності на початку ХХ століття проходив надзвичайно тяжко. На заваді йому стояли як геополітичні чинники, так і, власне, запізнення самого процесу формування білоруської нації. Реальні передумови для формування основ білоруської державності склалися тільки в роки Першої світової війни. Глибока всезагальна криза, що спричинила розпад Російської імперії, сприяла прискоренню еволюції національного руху від загальної ідеї вільної Білорусі до її конкретизації в напрямку практичного державно-незалежного визначення. Національно-визвольні ідеї активізували суспільну свідомість робітників, військових, біженців, котрі були об'єднанні в різні білоруські організації в Петрограді, Москві, Одесі, Києві та інших містах, а також на фронтах Першої світової.

На шляху ж до практичної реалізації ідеї білоруської державності Війна створила ряд суттєвих перешкод. По-перше, вона суттєво змінила національний склад населення Білорусі. Близько 800 тисяч її мешканців були мобілізовані у царську армію. В той же час на території Білорусі перебувала півтора мільйонна російська армія. Переміщення до місць військових дій військових майстерень та тилових закладів помітно збільшило присутність у білоруських містах робітників, урядовців, лікарів та інженерно-технічних фахівців інших національностей. Ці категорії населення, що з'явилися в Білорусі в період війни та не мали з нею ніяких

культурних чи історичних зв'язків, були, здебільшого, противниками ідеї білоруського національного відродження [2, с.26].

По-друге, розділ Білорусі в роки війни на дві частини (проросійську та пронимецьку), спричинив в результаті тимчасове організаційне роз'єднання й послаблення білоруського національного руху. В період німецької окупації Вільно (Вільнюс), в якому перебувало керівництво білоруського національно-визвольного руху – брати Луцкевичі, В. Ластовський, Ф. Олехнович та інші – став координаційним центром національного відродження. Тут ідея створення білоруської державності спочатку «прив'язувалась» до можливого відновлення державної унії Білорусі та Литви. Весною 1916 року брати Луцкевичі висунули ідею створення більш широкого союзу східноєвропейських народів у формі Чорноморсько-Балтійської конфедерації, яка повинна була об'єднати у союзній державі Латвію, Литву, Білорусь, Україну та Польщу [3, с.39].

Разом з тим в 1915–1916 роках білоруські діячі у Вільно взялися до розробки доктрини, в основі якої була покладена ідея існування Білоруської держави в межах проживання білоруського етносу. На 3-му з'їзді націй Східної та Центральної Європи в червні 1916 року в Лозанні (Швейцарія) була висунута пропозиція про необхідність визнання права на самовизначення білоруського народу (викладена у спеціальному меморандумі білоруської делегації та виголошена Іваном Луцкевичем та Вацлавом Ластовським). В цьому історичному документі було вперше обґрунтовано та сформульовано історично-культурне та політичне право білорусів бути «господарями на своїй землі» [4, с.21].

Після Лютневої революції 1917 року білоруський національний рух почав розвиватися активніше й на території, яку «патрунувала» Росія. Почали виникати партії, які об'єднували представників різних верств білоруського суспільства. Центром білоруського політичного руху став Мінськ, де в березні 1917 року було створено Білоруський Національний Комітет, а в червні – Центральну раду білоруських організацій, що в жовтні 1917 року була перетворена на Велику Білоруську раду. Представники білоруських організацій, які діяли на неокупованій німцями території, вважали за доречне зберегти Білорусь у складі демократичної Російської Федерації [5, с.446].

В жовтні 1917 року у зв'язку з більшовицьким переворотом, суттєво змінилися умови для вирішення питання про самовизначення білоруського народу. Вже 2 листопада 1917 року було проголошено «Декларацію прав народів Росії», в якій зазначалося, що радянський уряд буде керуватися принципами суверенності й рівності народів Росії, з їх правом на вільне самовизначення аж до відокремлення й утворення самостійних держав.

Реалізувати в життя ідею білоруської державності спробували за таких умов представники Великої білоруської ради й Білоруського обласного комітету в грудні 1917 року на Всебілоруському з'їзді. 2 грудня 1917 року РНК Радянської Росії прийняв рішення про фінансову допомогу Білоруському обласному комітету для проведення з'їзду, а 6 грудня 1917 року в газеті «Відомості» відзначалося,

що обраній на з'їзді Раді селянських, солдатських й робітничих депутатів повинна належати влада у білоруському краї.

Ідея білоруської державності активно обговорювалася й на 1-му Всебілоруському з'їзді, який проходив з 5 по 18 (18–31) грудня 1917 року в Мінську. В його роботі брали участь 1872 делегати від Віленської, Вітебської, Гродненської, Мінської, Могильовської та Смоленської губерній. Вони розглянули питання про місце Білорусі в системі міжнародних відносин, вимагали допустити представників Білорусі на майбутню мирну конференцію. Водночас було підняте питання про виведення польських військ, котрі «розмістились» тут «з дозволу» Тимчасового уряду, з території краю. В роботі з'їзду взяли участь представники практично усіх політичних течій білоруського національно-визвольного руху (від членів національно-демократичних партій до представників більшовиків та лівих есерів). Найбільше дискусій спричинило вирішення питання про форму білоруської державності. Частина делегатів виступала за проголошення повної незалежності Білорусі. Інша вимагала автономії у складі Росії. Врешті було вирішено, що долю Білорусі визначить Всебілоруські Установчі збори. Саме вони повинні були остаточно закріпити легітимний характер самовизначення країни. А поки до скликання Установчих зборів влада у краї переходила до Білоруської Ради робітничих, солдатських та селянських депутатів. Рішення з'їзду про створення такого органу влади, що був непідконтрольним російським більшовикам, був розцінений останніми як акт та вияв контрреволюційного характеру. Тому в ніч з 17 на 18 (з 30 на 31) грудня 1917 року пленарне засідання з'їзду за вирішенням місцевої влади було перерване, а його робота заборонена [6, с.447].

Разом з тим частина делегатів антибільшовицької орієнтації, зібралася у депо Лібаво-Роменської залізниці та ранком 18 грудня 1917 року постановила визнати Раду з'їзду (більше 70 осіб) його виконавчим органом. 21 грудня із складу Ради було обрано Виконавчий комітет в кількості 17 осіб. Комітет очолив Томаш Гриб. І жай ці рішення були не повною мірою легітимними, але вони мали наслідки, пов'язані з реалізацією ідеї білоруської державності.

Жовтневі події 1917 року та закінчення Першої світової війни. Як відомо, у жовтні 1917 року більшовики, використовуючи політичну та соціально-економічну напругу, яку спричинила Перша світова війна, за допомогою агітаційних прийомів, зокрема, миротворчої риторики, організували повалення Тимчасового уряду і під гаслом встановлення диктатури пролетаріату встановили власну диктатуру. В прифронтівій Білорусі, при збройній підтримці солдат, влада зосередилася в руках більшовицької партійної організації Західного фронту. На практиці ж більшовицька влада керувала завдяки Раді народних комісарів Західної області та фронту та Раді робітничих, солдатських та селянських депутатів. За персональним складом до цих двох органів увійшли військовослужбовці – небілоруси.

Одним з найперших законодавчо-пропагандистських актів більшовиків був Декрет про мир або декларований курс на ре-

волюційний вихід Росії із війни. Декрет пропонував усім народам та урядам негайно розпочати переговори про мир на умовах відмови від анексії та контрибуцій. 2 грудня 1917 року в Бресті між Радянською Росією з одного боку, та Німеччиною й її союзниками – з іншого, було укладено договір про перемир'я на усьому російсько-німецькому фронті. А вже 9 грудня почалися переговори про мир. В центрі перемовин виявилось питання про долю окупованих німцями Польщі, Курляндії, Литви, Ліфляндії, Естляндії, яке розглядалося крізь призму самовизначення націй. Питання білоруської незалежності, нажаль, не розглядалося, що тягло за собою реальну небезпеку міжнародно-правового закріплення етнічного розподілу території, яке відбулося в ході війни. Саме ця обставина викликала занепокоєння в колах білоруського національно-визвольного руху та прискорила прийняття рішення про проголошення не тільки де-факто, а й де-юре Білорусі як окремої й неподільної політико-адміністративно-господарської одиниці, яка б мала право представництва на мирній конференції. Це рішення було прийняте Всебілоруським з'їздом в Мінську у грудні 1917 року. Нажаль, з'їзд був розігнаний більшовицьким керівництвом Західної області та фронту. А відмова радянської делегації в Бресті визнати повноваження скерованих туди білоруських представників не дозволила Білорусі виступити суб'єктом переговорів й відстояти свою територіальну цілісність [7, с.69].

Тим часом переговори на радянсько-німецькій мирній конференції у Бресті зайшли в глухий кут і в кінці січня 1918 року були перервані радянською стороною. Скориставшись ситуацією, Німеччина та Австро-Угорщина відновили 18 лютого 1918 року бойові дії на усьому фронті від Балтійського моря до Карпат. Їх війська швидкими темпами просувалися на схід. Вже 21 лютого німці вступили до Мінська. Командування Західного фронту в перші дні німецького наступу втратило управління військами, а штаб фронту був захоплений. Партійно-радянське керівництво змушене було швидко евакуюватися у Смоленськ. Більша частина Білорусі по лінії Россони – Полоцьк – Сено – Орша – Могилів – Жлобин – Новозибков була окупована. Небезпека, що загрожувала життєво важливим центрам Радянської Росії, змусила радянське керівництво підписати 3 березня 1918 року Брестський мирний договір на умовах, продиктованих Німеччиною. Від Росії відходила територія площею близько 1 мільйону квадратних кілометрів з населенням більш як 50 мільйонів чоловік. Росія мала демобілізувати армію та флот, а також згідно підписаній пізніше Фінансовій угоді, виплатити контрибуцію у розмірі 6 мільярдів марок. Існування Білорусі як національно-територіальної цілісності повністю виключалося. У відповідності до Брестського мирного договору білоруська територія на захід по лінії Двінск – Свенцяни – Ліда – Пружани – Брест залишалася під юрисдикцією Німеччини. В подальшому передбачалася передача цих територій Литві. Землі на південь від Поліської залізниці передавалися Українській Народній Республіці. Центральні та східні райони Білорусі (до Західної Двіни, Дніпра та Сожу) розглядалися як територія Радянської Росії, які тимчасово

окуповані німецькими військами. Фактично, ці території використовувалися як заклад під військову контрибуцію, яку повинна була сплатити радянська сторона. Білоруські ж території на схід від вказаної лінії повністю контролювалися Радянською Росією. Якщо для Росії підписання Брестського миру означало формальний вихід із Першої світової війни, то для Білорусі, що на 4/5 залишалася під окупацією, війна продовжувалася.

Німецькі війська максимально експлуатували та грабували Білорусь: вивозилися сільськогосподарська продукція, деревина, устаткування фабрик та заводів. Подекуди влаштувалося «полювання» на місцеve населення з метою вивезення його на примусові роботи. Органи білоруського самоврядування усіляко намагалися припинити таке німецьке свавілля, тому відразу потрапляли під заборону. Натомість, німецька влада створювала лояльні до неї крайсландати, магістрати. Зрозуміло, що німецька окупація тільки підіграла народний вибух й протидію. Вже навесні 1918 року на заводах та фабриках почалися страйки, а багатьма повітами прокотилися селянські заворушення. А під впливом колишніх вояків російської армії, більшовицьких агентів та лівоесерівців створювалися партизанські загони. На кінець осені 1918 року більшість білоруських територій були охоплені партизанами. В цей же час антивоєнні настрої охоплюють і німецькі війська [8, с.84; с.98].

Проголошення Білоруської Народної Республіки. Революційні події в Росії та включення Білорусі в орбіту Першої світової війни мали тільки один позитивний наслідок – пробудження національної самосвідомості. А підписання 3 березня 1918 року Брестського мирного договору тільки прискорило процес політичного самовизначення Білорусі. Виконуючи рішення Всебілоруського з'їзду, його Виконавчий комітет 20 лютого 1918 року проголосив себе тимчасовою вищою владою в країні, що було зафіксовано в Першій Статутній грамоті. Було утворено уряд – Народний Секретаріат на чолі з Г. Воронко. А вже 9 березня була підписана Друга Статутна грамота, що і проголосила створення Білоруської Народної Республіки. Ця ж грамота декларувала демократичні свободи, відміну приватної власності на землю, яка повинна була передаватися без викупу тим, хто її обробляв. Тоді як Третя Статутна грамота, підписана 25 березня 1918 року проголошувала незалежність БНР. Та хоча остання й проголошувала незалежність, говорити про кінець державотворчого процесу було передчасно [8, с.140].

Третя Статутна грамота стала лише початковим етапом державного будівництва Білорусі в ХХ столітті. Чому початковим етапом? Та тому, що БНР об'єднала навколо себе творчу інтелігенцію та тих, хто не сприймав радянські лозунги і розглядав соціальний прогрес виключно у тісному взаємозв'язку з національно-державним самовизначенням. БНР була успішною, насамперед, як поширювач біло руськості та білоруської культури у всіх її проявах. Тоді як політичної ваги вона, нажаль, не мала. Німецька окупаційна влада не дозволила БНР сформувати свої військові загони і, в цілому, вся діяльність БНР контролювалася німецькою окупаційною владою.

Народний Секретаріат Білорусі розробив інструкцію, згідно якої здійснювалася реєстрація громадян БНР. За певними підрахунками, впродовж квітня-жовтня 1918 року Народним Секретаріатом було видано понад тисячі свідоцтв і майже 2 тисячі паспортів, які, що цікаво, друкувалися в німецьких типографіях. Ще однією політичною перемогою БНР в цей час стало налагодження дипломатичних стосунків з Українською Народною Республікою, з Литвою, Латвією, Естонією, Німеччиною та Чехією. Вперто не визнавали БНР Великобританія, Франція, США та Радянська Росія. При цьому, Польща, Литва та Україна, як сусіди, претендували на частину білоруських територій. З проголошенням БНР питання білоруської державності було поставлено на порядок денний європейської геополітики [9, с.67].

Підсумовуючи вище сказане, наголосимо, це був тільки початок. Бо ще Білорусі доведеться пережити створення РСРБ, Литовсько-Білоруської РСР, Польсько-радянську війну 1919–1920-х років, друге проголошення РСРБ та юридичний перехід Західних її територій за Ризьким мирним договором до Другої Речі Посполитої.

Список використаних джерел і літератури:

1. Игнатенко И.М. Октябрьская революция и самоопределение Белоруссии / И.М. Игнатенко. – Минск : Наука і тэхніка, 1992. – 254 с.; Круталевич В.А. На путях национального самоопределения (БНР-БССР-РБ) / В.А. Круталевич. – Мн. : Право и экономика, 1995. – 140 с.; Скапабан В. Усебіларускі з'езд 1917 года / В. Скапабан // Беларусі гістарычны часопіс. – 1993. – №1-4; Сташкевич Н.С. На защите идей Октября. (Из истории идеологической борьбы в Белоруссии в годы гражданской войны 1919–1920 гг.) / Н.С. Сташкевич. – Минск, 1978. – 141 с.; Сташкевич Н.С. Приговор революции: крушение антисоветского движения в Белоруссии (1917–1925) / Н.С. Сташкевич. – Минск : Университетское, 1985. – 304 с.; Хацкевич А.Ф. Польские интернационалисты в борьбе за власть Советов в Белоруссии / А.Ф. Хацкевич. – Минск, 1967. – 152 с.; Ціхаміраў А.В. Беларусь у сістэме міжнародных адносін перыяду пасляваеннага уладкавання Еўропы і польска-савецкай вайны (1918–1921 гг.) / А.В. Ціхаміраў. – Мн. : Экаперспектыва, 2003. – 400 с.; Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6-ці т. – Мн. : Беларуская энцыклапедыя імя П. Броўкі, 1993. – Т. 1. – 450 с.
2. Багдановіч А.Г. Ідэя дзяржанасці нацыянальна-вызваленчым руху Беларусі на пачатку ХХ ст. (1900–1917) / А.Г. Багдановіч // Веснік БДУ. – Мінск, 1993. – №3. – С. 25-31.
3. Грыцкевіч А. Ідэя незалежнасці Беларусі у гістарычным аспекце / А. Грыцкевіч // Спадчына. – Мінск, 1996. – №5. – С. 31-37.
4. Казьбярук У. Ля вытока беларускай дзяржанасці або свае чужыя пра Антона Луцкевіча / У. Казьбярук // Крыніца. – Мьінск, 1999. – №4-5. – С. 16-22.
5. Кака А. Беларускі нацыянальна-вызваленчы рух / А. Кака // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. – Мінск, 1993. – Т. 1. – С. 445-448.
6. Там само. – С. 447.
7. Ладысев В.Ф. На переломе эпох: становление белорусской государственности (1917–1920 гг.) / В.Ф. Ладысев, П.И. Бригадин. – Мн. : БГУ, 1999. – 127 с.
8. Туронак Ю. Людз СБМ; Беларусь пад нямецкай акупацыяй / Ю. Туронак. – Смаленск, 2008. – 588 с.; Турук Ф. Белорусское движение.

- Очерк истории национального и революционного движения белорусов / Ф. Турук. – Минск, 1921. – 144 с.
9. Сташкевич Н.С. Формирование идеологии белорусской государственности / Н.С. Сташкевич // Белорусская думка. – Минск, 2001. – №1. – С. 136-147; Сташкевич М.С. Гістарычны выбар на пачатку 20 стагоддзя / М.С. Сташкевич // Спадчына. – Минск, 1991. – №4. – С. 66-69.

Елена Барабаш-Тимофеева

ИДЕЯ БЕЛОРУССКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ В НАЧАЛЕ XX ВЕКА (Часть первая. 1915-1918 годы)

В начале XX века у человечества были большие перспективы относительно мирной и счастливой жизни. Ведь в то время, экономика многих стран стремительно развивалась, большими шагами шагала наука и культура, происходил естественный прирост населения. Эти процессы не обошли и Беларусь, которая частично входила в состав Польши, а частично – в составе Российской империи. Однако, великие державы начали вести напряженную борьбу за новые сферы влияния, что сопровождалась новой гонкой вооружений. Поэтому, на горизонте реально появилась перспектива войны. И несмотря на усилия политиков и общественных деятелей, война все же началась в 1914 году. В этот военный конфликт вступила и Российская империя, не готовая к полномасштабным военным действиям. Поэтому особенно тяжелой участь постигла белорусские земли, которые стали театром военных действий.

Вся тяжесть положения белорусских территорий усугублялась еще и тем, что в 1917 году на исторической арене появились большевики. И Беларуси пришлось в борьбе за свою независимость и суверенность, считаться еще и с этим обстоятельством. Основная тяжесть этой борьбы сосредоточилась в той части Беларуси, входившей в состав бывшей Российской империи.

Несмотря на Первую мировую войну и стремление большевиков к мировой гегемонии диктатуры пролетариата, Беларуси удалось провозгласить Белорусскую Народную Республику, которая просуществовала де-факто, но не де-юре, с 25 марта 1918 по 10 декабря 1918.

Хронологические рамки пола – 1915-1918 годы.

Ключевые слова: Беларусь, Первая мировая война, события 1917 года в России, немецкая оккупация, Уставные грамоты БНР.

Olena Barabash-Tymofieva

THE IDEA OF BELARUSIAN STATEHOOD AT THE BEGINNING OF THE TWENTIETH CENTURY (Part I. 1915–1918)

At the beginning of XX century humanity had large prospects as to the peaceful and happy life. In fact in that time, the economy of many countries rapidly developed, science and culture made huge steps ahead, there was a natural increase of population. These processes did not occur in Belarus with the part of the territory being under the Polish guidance, and a part being a ruled by the Russian empire. However, the large states began to conduct a tense fight for the new spheres of influence which was accompanied by the armaments race. Therefore a war action perspective became real. Despite the efforts of politicians and public figures the war began in 1914. The Russian empire which was not ready for the full-scale military operations at that time, entered this military conflict. That was a reason why the Belarussian territory faced the biggest amount of losses becoming the centre of the war action.

Tough situation of Belarussian state got even worse in 1917 with the bolsheviks' appearance on a historical arena. In Belarussians' fight for their independence and sovereign ness, they had to deal with this circumstance. The basic load of this fight was concentrated on those Belarussian territories which were a part of the former Russian empire.

Despite of the First World War and aspiration of bolsheviks for the world hegemony and proletariat dictatorship, Belarus succeeded to proclaim Belarussian People's Republic which lasted de facto, but not de jure, from March 25, 1918 to December 10, 1918.

On March 25, 1918 at 8 a.m. in the building of the Peasant Land Bank in Minsk the Third Constituent Chapter was declared by the Council of the Belorus Peoples' Republic announcing independence of the country. In particular the Chapter set territories of the Belarussian People's Republic including the territory of Minsk region, Mogilev region (territory occupied by Russia), Grodno region (territory occupied by Poland); partly Brest region (territory occupied by Poland) and Gomel region (territory occupied by Ukraine); Syvalki region (territory occupied by Poland); Kaunas and adherent territories (Lithuanian territory), partly Pskov, Tver and Orlov territories (Russian lands). Though Vitebsk region did not enter the Belarussian People's Republic. And although Belarussian People's Republic was not recognized de jure, it had a state symbolic, institute of citizenship and a system of education.

In the summer of 1918 in the Belarussian press for the first time introduced the concept of Belarus as a geopolitical and cultural «bridge» between Slavic and non-Slavic peoples of Europe. Armed with this idea, Belarussian politicians started negotiations with Russian delegation in Kyiv. However, they quickly realized that it was not a «bridge» but the «outpost» of the world proletarian revolution they were referred to as. The failure of these negotiations favoured the reorientation of Belarussian politics to the west. The «Polish direction» dominated at that time. First contacts with the Polish authorities gave hope of success. Positions of the Belarussian government were weakened by the fact that the idea of an independent state was not popular among people. The level of the national consciousness of Belarussian peasants constituting the overwhelming part of the population was very low.

At the end of 1918 Belarussian politicians made a fatal error counting on the German help. This step accelerated the exit of the Belarussian People's Republic abroad inspiring the high emigration wave. At the time when 39th number of the newspaper «Belarussian way» (1918), Belarussian politicians gave reasons for their political choice and wrote: «We must move our own way, and we can wait for the help of none but non-slavonic powerful nation. So there won't be any competition like the one we had from the Russian and Polish side – and we'll go on our own way having this rich distinctive ground».

Chronological frames of the article – 1915-1918.

Key words: *Belarus, First World War, the events of 1917 in Russia, the German occupation, the charters of the BNR.*

Отримано: 10.09.2014